

# SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG.

AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: osztrótkán és vasárnap.  
 ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előljárók, papok és gazdasági egyesületi tagok egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér.  
 Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

**BETE GH PÁL**

LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a köziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Köziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szöve 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér sora 1 K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és klíring 10,489. szám

## Hogy állunk?

A magyarság állapota a legutóbbi népszámlálás után, a népmozgalmi viszonyok tekintetében.

Írta: Gálffy Ignác.

I.  
 1905-ben kiadott könyvecskémben szemlét tartottam a magyarság elhelyezkedése és fejlődési viszonyaira nézve s akkor megállapítottam, hogy a magyar nemzet jövőjére nézve legfontosabb, hogy a Székelyföld magyarsága mikép állja meg helyét, Bihar, Szilágy, Szathmár mily intenzivitással ápolja a magyarság természetes szaporodását s mindkét vidéken miképpen gondozzák a magyar kultúra berkét s végül, hogy két vidéket összekötő Nagy- és Kis-Küküllő, Torda-Aranyos, Kolozs- és Szolnok-Doboka magyarságának számbeli, vagyoni és kulturális fejlődése miként történik. Ha ezen a vidéken a közegészségi viszonyok lehető tökéletes szolgálata által a magyarság, különösen a városi elem szaporodása előrehalad, a gazdasági viszonyok erőteljes javítása, a magyar kiséxisztenciák minden irányu gazdasági érdekeinek védelme, támogatása eléri az állami, köteles gondozás európai értelemben vett színvonalát, ha a kulturális intézmények legalább országosan műveltebb községeink színvonalára emelkednek, akkor ezen a vidéken, tehát nemzetünk létért való harcának csatapiacán néhány decennium alatt teljesen megnyerjük a harcot és mivel másutt a magyar nemzeti élet fejlődése a viszonyokhoz képest nemcsak nem romlik, sőt nagyon örvendete en javul, a mai nemzedék még megérheti Mátyás király magyarságának domináló állását. Azonban fájdalom a közegészségi, gazdasági és kulturális viszonyok tekintetében, ha történt is haladás, nem mondhatjuk, hogy az alkotások a szükségleteknek époly arányban felelnének meg, a melyekhez képest a fennebbieken ismételt remény teljeseése oly közeli lenne.

Szükséges reá mutatnunk arra, hogy az 1901—1908 év közt eltelt idő oly küzdelmek között telt el, melyek a nemzet figyelmét inkább a közjogi törekvések irányába terelték s e miatt ama fontos irányokban nem tettünk meg mindent oly behatólag, mintha minden erőnköt ide koncentrálhattuk volna.

De másfelől azt is meg kell jegyeznünk, hogy épen ebben az időben a leghatalmasabban

domborodott ki a magyarság domináló érdekeiért való küzdelem és az ez idő alatt működött kormányok mindenike sokkal intenzívebben fordította figyelmét a magyarság állapota javítása felé, mint azelőtt. Ennek oka volt az, hogy anyagi helyzetünk jobba lévén, fajunk szaporodási viszonyai kedvezővé válván, minden téren önértesebbé vált a magyarság fellépése és ezek követelése elől kitérni nem lehetett.

A küzdelem iránya azonban hibás irányba terelődött s bár — okvetlen sok jót is szült, bizonyos téren megállapította a fejlődést, de csak pillanatra s a minf a mostani megelőzött ugynevezett koalíciós kormány jött uralomra, egyszerre minden irányban a legszebb, a legüdvösebb intézkedések léptek az előbbi szintén üdvös törekvések nyomába s el kell ismernünk, hogy a népoktatás terén oly óriási lépések tettek, melyek minden időben dicséretére válnak nemzetünknek és a melyek kellelőleg folytatva és befejezve, nemzetünket a legműveltebb kulturnemzetek sorába emelve, egyuttal a magyarság minden irányu fölényét is nagyban fogják emelni. Ha nem is tartozunk szoros hívői táborába, meg kell hajtánunk Apponyi Albert előtt zászlónkat, hozzá fűzödik az ingyencs népoktatás megvalósítása és ez a nemzet demokratikus fejlődésére, általános művelődésére nézve a legfontosabb alkotás és hiányai mellett is, okos végrehajtással nemzeti egységesítés és tömörítés szempontjából teljes sikerrel fog munkálni. Természetes, hogy ezek míg a mostani eredményre be nem folyhattak, hiszen az ingyenes népoktatás csak 1910. őszén veszi kezdetét, de én itt le akartam szögezni azt, hogy a nemzeti felbuzdulás és küzdelem korában történt oly alkotás, melynek nemzetünk fejlődésére nagy hatása lesz.

Sajnos, hogy e küzdelem alatt azok a gazdasági alkotások, a melyek a nemzet vezető és fenntartó fajának helyzetét minél inkább javították és az állam erőinek helyes koncentrállását közvetítették volna, meg akadtak. Ezek azonban nem tartoznak a mi itten érintett kérdésünkhöz, tehát azzal most nem foglalkozunk.

A mi fejlődés tehát a magyar nemzeti élet terén folyt, az most is nagyobb részt csakis természetes uton következett be, a fajban levő erők, a társada-

lom saját ereje és a mult intézmények hatása alatt. Nélkülöz-tük most is azt a legnagyobb ható erőt, a melyet az államalkotó faj érdekében minden állam kedvezőbben hozott volna munkába, és hogy mégis van fejlődés, az minket bizalommal tölt el, a stagnálás látható nyomán pedig serkentsenek behatóbb tevékenységre.

## Sperker tenyésztete Kolozsváron.

Minden kétségen felül áll, hogy Erdélyben a színes marha tenyésztés irányú csödbe jutott. Igen sok tenyésztet tulajdonosa kiábrándult a nyugati marhából. Napról-napra erősebben kezd felszínre kerülni az évtizedek óta elhanyagolt, sokak által mellőzött és többektől lenézett ősi magyar marha.

Nem tartozom azok közé, akik ezen fordulat okát kizárólag a nyugati fajta teherlapjára szeretik írni; mert alkalmam volt és alkalmam van meggyőződni, hogy a színesmarha még az erdélyi viszonyok között is „hálástermelő”, ha bővelkedik mindazzen tenyészfeltételekkel, melyeket a sokoldalulag hasznosítható igényesebb szervezet, a produktívabb munkánál méltán megkíván. Sőt hajlandó vagyok azt mondani, hogy Erdélyben, a nyugati tenyésztés irányú csödjét, elsősorban a nép szakértelem hiánya, másrészt pedig a gondozási, tartási és takarmányozási viszonylatok elégtelen volta okozta.

A milyen hiba volt annak idején a színes marhák elárasztásával kizárólag törekedni Erdélyből az ősi magyar marhát a helyett, hogy az évezred óta ideszokott állat fajtát minden olyan kormány intézkedés mely az erdélyi gazdák kincsét képesítő ősi szarvasmarha fajta tenyésztés felkarolását tűzte ki újabban céllul.

Az ország minden tanult gazdája egyetért velünk abban, hogy hazánkban magyar ökör nélkül, helyes gazdálkodást üzni, még nagyon sokáig nem lehet. Találjanak fel bármely motort, bizonyuljanak akármilyen kitűnő talajművelő eszközöket, a modern technika szántóvető gépei, azért a magyar ökör kereslete nem hogy csökkenne, hanem ellenkezőleg hova tovább nagyobb mérveket ölt. Az alföldi uradalmak gazdasági hivatalnokai valóságban háznak a székely vidékeken, hogy az igás ökör szükségletet, hihetetlen magas árban, bár csak kis részben is betudják szerezni.

Az előttünk lefolyt három évtizedes tarka kísérlet eredménytelensége eklatáns bizonyítéka annak, hogy az erdélyben még meglevő ősi szarvasmarha állomány olyan becses nemzeti vagyont képvisel, amely legbiz-

tosabb alapját képezi az erdélyrészi gazdaközönség vagyoni boldogulásának. És egyuttal intő példa arra nézve is, hogy felhagyva minden további próbálgatással, kormányoknak és társadalomnak elsőrendű érdeke és legfőbb kötelessége odahatni, hogy ezt az ezeréves primogén marhát számban tömegesen megszorítva és minőségben lényegesen javítva, föntartsuk és örök időkre biztosítsuk a jövő Magyarország számára.

Az ország gazdaközönségének há-lájára és elismerésére számíthatnak tehát azon erdélyi birtokos urak, akik számbavevé az adott viszonyokat és körülményeket, munkát és anyagi áldozatot nem kimélve, éles előrelátással hűen kitartottak a szí-vós marha mellett még akkor is, mid-  
 dön a tarkák beözönlése elnyeléssel és megsemmisüléssel fenyegette a szegény magyar marhát.

És e tekintetben az érdem orosz-lán része, a szentdemeteri tenyésztet európai híru tulajdonosát, Sperker Ferencet illeti. Sajátságos összejátszása a véletlennek, hogy a becses honfoglaló marhának legnagyobb jó-  
 akarója és legfőbb támogatója azon két férfiban támadt, akik idegen vérből plántálódttak magyar földbe s a kik hamar felismerték, hogy ezen megbecsülhetetlen állatanyag föntartásáért és fejlesztéséért érdemes munkálni és küzdeni. Az örök emlékü néhai Egán Ede, s a gondviselés jó-voltából küzöttünk élő Sperker Fe-renc kitörölhetetlen betűkkel írták be nevöket az országos állattenyésztés történetébe.

Sperker mutatta meg nekünk azt, hogy nem szükséges jó marháért külföldre menni s a magyar pénzt idegen zsebbe vándoroltatni, mert az ősi marhában olyan alapanyagot bí-runk, melyet szaktudással és követ-kezetes tenyészeltérásokkal éppen oda fejleszthetünk, a hol az annyira fel-  
 karolt világhíru nyugati marha áll.

Sperker művészi keze és éles vé-sője lefaragta a parlagi marha hibás alakulatu testrészeit s az idétlen for-mák helyett évtizedek körültekintő munkája által olyan testformába ön-tötte a magyar marhát, a mely min-denben megfelel Settegast elméle-tének.

Számkivetésre íteltük a magyar marhát, mert a bámulatos edzettsé-  
 gen s a külföld előtt is elismert pá-ratlan igavonó képességen kívül más előnyt nem tudtunk benne felfedezni. Sperker türelmére és magas szakér-  
 telmére volt szükség, hogy ezt az egyoldalú és fogyatékos hasznosító képességü marhát modernizálja, sok-  
 oldaluvá tegye és divatos köntösbe öltöztesse anélkül azonban, hogy igénytelenségéből, ellentállóképessé-  
 géből és pótolhatatlan izomerejéből bármit is veszített volna.

Mi, akik ismerjük Sperker híres tenyésztését és gyakran megfordulunk a szentdemeteri igen látogatott istállójában, hódoló tisztelettel hajtjuk meg elismerésünk zászlóját Sperker Ferenc zsenialitása és elvéhetetlen tenyésztési érdemei előtt és 30 évet meghaladó tenyésztői jubeliума alkalmával azt kívánjuk, hogy érje meg a félszázadot is ugyanazon munkakedvvel, kitartó ügyszeretettel és országosan elismert legelső szaktudásának fényes ragyogtatásával és állandó gyümölcsötetésével, hazánk gazdaközönségének öröme és büszkeségére s az országos köztenyésztés hasznára.

Azoknak, akik az idei szeptember havi kolozsvári kiállítást szíves megjelenséssel megtisztelik, bőséges alkalmuk lesz — a többi jeles tenyésztők produktumai mellett — gyönyörködni a szentdemeteri tenyésztet remek gulyacsoportjában. A Kolozsváron bemutatás alá kerülő állatcsoport legkiválóbb egyedeiről. Julius hó elején saját magam, testméreteket eszközöltem és annak eredményéről az alábbi kimutatás számol be. A szakértő állattenyésztő ezen táblázatból s a Kolozsváron meglátható állatpéldányokból, meg fog győződni arról, hogy Sperker tenyésztésének kitűnő produktumai méltán helyet foglalhatnak a nyugati marha bármely fajtája mellett.

Az állandó és bő abrakoltatás, a legintenzívebb táplálás, a jó gondozás, a tenyészállatok szigorú és következetes megválogatása s a ritka szakértelem, előnkbe állította a gyorsan fejlődő nagytermetű, hizódalmas, erőcsontu, edzett szervezetű és kitűnő igavóó marhát, abban a formában, mely az annyira kedvelt szimentáli fajtával is bátran felveheti a versenyt.

Eszerint, csak a tejlékenység kitenyésztése volna még hátra; következtetve a szamosfalvi s a Lészai-féle tenyészetek tejlési eredményéből, azt hisszük, hogy a 40 éves jubileumkor, Sperker, e tekintetben is fényes eredményekkel fog majd beszámolni.

A kolozsvári kiállításnak két szentdemeteri is lesz. A szentdemeteri s a vele vérrokonságban levő szomszédos szenterzsébeti jeles tenyésztet, egy-egy olyan törzstehenet fog bemutatni, amelyek kor és érdem tekintetében, talán páratlanul állanak az egész országban. Sperker egy 20 éves „Csendes” nevű tehenet, tenyésztői vetélytársa Br Kemény József pedig egy 25 éves „Bojtos”

### KIMUTATÁS

a Sperker-féle szentdemeteri tenyésztet azon állatainak testméreteiről, melyek az idei kolozsvári kiállításon részt vesznek.

Drb sz.	Neve és neme	Kora, éves	Súly, kgr.	Marmagasság	Övmérete cm.	Törzs hosszúság			Fejhosszúság	Homlok szélesség.	Jegyzet
						válszögig	ülogombig	fejlejtől a farkig			
1	Hunyadi, bika	2	602	145	196	164	197	56	50	27	Az állatok súlymérései 1910. aug. 1 évi, a többi testméretek pedig jún. 1. esk. 1 hónapos szopó borja 53 kg. Szittya nevű bika borja 22 hón. Eladva V. 2000 K-ért. 8 hónapos szopó üsző borja 225 kgr. 5 hón. szopó üsző borja 175 kg 8 hón. szopó bika borja 270 kg. A 11-ik bika borját most szoptatja. Testvére az 1. sz. alatti „Hunyadi” nevű bikának. A „Vitéz” nevű testvére mint 2 éves bika Bpeston 1-ső díjat nyert 1909-ben. A jubiláló 20 éves Csendes borja.
2	Gyilkos, bika	1		133	170	145	180	45	45	24	
3	Szivós, tehen (Budapest 1-ső díj)	8	610	145	200	180	210	60	53	25	
4	Szultána, tehen	5	630	155	204	175	202	60	52	22	
5	Gyürös, tehen	7-5	587								
6	Gyomros, tehen	8	598	153	200	166	205	62	50	24	
7	Csendes, tehen (Jubiláló)	20-7	510	151	200	180	204	62	56	25	
8	Hires, üsző	3	507	145	190	162	187	54	49	21	
9	Viola, üsző	2	505	145	181	155	190	52	42	22	
10	Szagos, üsző	1-10	440	139	175	153	175	48	46	20	
11	Csendes, kis üsző	1-3	362								

nevű anyaatlatot fog közszemlére kiállítani.

A jubiláló ven Bojtosról más helyen történik megemlékezés; az öreg Csendes méltóvá tette magát a nagy tisztességre s a krónikás pennájára azáltal, hogy 20 éves és 7 hónapos eredményes életműködése alatt szerencsés gazdáját a nőnemű ivadékoktól eltekintve, 10 drb bika borjuval ajándékozta meg, mely bikák 2 éves korukban eladva, összesen 17200 korona bevétellel növelték a szentdemeteri tenyésztet kasszáját. A Csendes 1-ső bikaborja 1200 koronaért; a 2-ik 1400, a 3-ik 1500, a 4-ik 1600, az 5-ik 1700, a 6-ik 1800 koronaért; a 7, 8, 9 és 10-ik bika borju pedig egyenként 2000 K. árban értékesült. Jelenleg a 11-ik szopó bikaborju van alatta, a mely szintén elmegy Kolozsvárra, ugyisintén hűsége kísérője lesz anyjának, vagyis a 20 éves Csendesnek egyik 15 hónapos 362 kgr. súlyú üsző borja is. Vajjon hány olyan tehen van még az országban, amely a reáfordított költségeket úgy meghálalta volna gazdájának, mint a szentdemeteri Csendes?

## Az állami elemi iskola kérdése.

Lesz-e, van-e számára hely?

— Válasz. —

Ez alatt a cím alatt a „Székely-Udvarhely” XVI. évfolyamának 67. számában egy közlemény jelent meg.

Szerzőjének intenciója tiszta, óhajta a jogos. Mindkettőt magamévá teszem.

Magamévá teszem, sőt munkálom is azt a vágyat, azt a törekvést, hogy a székelyudvarhelyi állami elemi iskolák végre-valahára a mai kor igényeinek megfelelő elhelyezést nyerjenek az emelendő új iskolaház, vagy iskolaházak a város, a szülők és az iskolázó gyermekek érdekeinek leginkább megfelelő helyen, vagy helyeken épüljenek fel.

Evvel aztán az egyetértés szálai közöttünk meg is szakadtak, mert az az érvelés, melyet a cikkíró igazának bizonyítására alkalmaz, teljesen téves, sophistikus s magával a tárggyal semminemű összefüggésben nincs.

Kérdem, mily eszmei vagy értelmi kapcsolat van a székelyudvarhelyi állami elemi iskolák telek, építés kérdése és az ingyenes népoktatás vagy ennek exclusiv államosítása között.

Miután azonban ezek a nagy kérdések szükség és alkalom nélkül bár, de fel vannak vetve, mintogy ezek a kérdések azonban minden intelligens és nem intelligens elmét élesen érdekelnek, foglalkoztatnak és e kérdések taglalásával a nagyhangú és modern jelszavak már is annyi elmét meglevesztettek, rabul ejtettek, jó lesz azokkal szembe nézni és azokat görögtűz helyett Röntgen sugarakkal világítani meg.

Cikkíró a P. N.-val együtt megdöbben azon, hogy a magyar államnak az 1908. évi XLVI. (és nem LXX.) t. c. alapján a hitfelekezeti iskolákat segélyeznie kell.

Cikkező szándékának tisztaságát e tekintetben sem vonom kétségbe, de sorából egész bizonyossággal következtetem, hogy a jelzett t.-c.-nek csupán a címét ismeri és ezt a kérdést az elfogult kritika szemüvegén látja.

Ennek a törvényeknek intenciója az, hogy az elemi népoktatást ingyenessé tegye, nem azért, hogy a felekezeti és nemzetiségi vellecítésnek tápot adjon, hanem hogy az általános tankötelezettség elve az igazság alapján minél könnyebben megvalósítható legyen s hogy az iskoláknak ne kelljen küzdeni azon némileg jogos ellenszenvvel, mi az általános tankötelezettség mellett az anyagi megterhelésből származik s melyből a tanítói karnak oly bőséges rész jutott.

Ennek a törvényeknek intenciója az, hogy az általános tankötelezettség érvényre emelésével előrehaladjon a magyarosodás és a nemzeti kultúra

Aki ebből a t.-c.-ből mást olvas, az vagy meg nem értette, vagy ha megértette, elfogultan vagy önző szándékkal félre magyarázza.

Csodálatos, hogy ugyanakkor, midőn a nemzetiségi iskolafenntartók a népoktatás ingyenességével és az ebből folyó állami segélyezéssel ellenszenvveznek, mert azt a magyar kultúra izmosodásának eszközéül tekintik, magyar részről is felénk zug az elégedetlenség moraja, mert abban a hitfelekezeti, főképp a nemzetiségi iskolák erősödését és pedig egyenesen a magyar kultúra kárára látják.

Nyilvánvaló, hogy itt valaki téved.

Én véleményemmel a nemzetiségek mellé állok, mert a népoktatás ingyenességéből a magyar nemzeti művelődés érdekei sarjadzanak. Hogy ez így legyen, azt az 1907. évi XXVII. t.-c. és az ebből folyó hatályos állami tanfelügyelet biztosítja.

Nagyon is tudatos, okos kulturpolitika az, amelyik azt mondja: én segélyezem a hitfelekezeti és nemzetiségi iskolákat és ezek tanítóit; de viszonzásul megkövetelem és biztosítom azt, hogy állami szempontból megengedhető magáncéljaik mellett a magyar nemzeti művelődés érdekeit szolgálják.

Ezt a kedvező, vagy legalább tűrhető helyzetben levő hitfelekezeti és nemzetiségi iskoláktól jogosan lehet követelni, szegény iskolától, nyomorgó tanítótól soha.

Egyenesen állami érdek az, hogy iskolák és tanítók minél nagyobb segélyezésben, minél jobb ellátásban részesüljenek. Evvel összefüggő állami érdek az is, hogy a tanfelügyelet minél hatályosabbá tétessék, mi-

nek biztosítására a törvényjavaslat el is készült

És most nézzünk szemébe az exclusiv államosítás kérdésének.

Jól van, tegyük fel, hogy valamennyi el. népiskolánk állami jellegű nyers valamennyi hitfelekezeti iskola egyszerre megszűnik.

Mi következik ebből. Először is az, hogy a hitfelekezetek az iskolák erkölcsi támogatását megtagadják. Alázatos véleményem szerint ez magában véve is oly veszteség volna, mely az iskolák támogató oszlopait megrendítené.

Jól! Az oszlopok kibírnák az alapok meglazulását. De azt nem képzeljük, hogy a hitfelekezetek elvesztett iskoláikkal tárcáikat is odaadnák. Ennek feltételezése olyan naivitás volna, mire sem cikkezől, sem mást képesnek nem tartok. Már pedig itt éppen 20 ezer tanteremről s ugyanannyi tanítóról volna szó. Egy tanterem elhelyezése az államnak ma átlag 400 koronájába kerül, a tanító lakás pénze 200 K, tanítói fizetés pótlásába adnak a hitfelekezetek tanítónként átlag — mondjuk a minimálisat, miért felelek — 300 koronát, dologi szükségletekre — vegyük itt is a legkisebb összeget — 50 koronát. Ez termenként 950, 20 ezer tanterem után 19 millió korona. Ezzel a horribills összeggel kellene megterhelni ok nélkül az adózó polgárokat akkor, mikor a közterhek már is szinte elviselhetetlenek és előre látható, hogy ugy általánosan népoktatási, mint különlegesen a tanítók anyagi helyzetének javítására újabb áldozatok mielőbbi hozatala elkerülhetetlen.

Tehát megszűnnek a hitfelekezeti, önként érhetőleg a közs. el. iskolák is. Hát aztán mi lesz avval a nemes versennyel, ami most a különböző jellegű el. iskolák között — a jó ügy végtelen hasznára — fönáll. A válasz egyszerű ugy-e? A verseny is megszűnik. Igen minden megszűnik, hiszen ez feltétele az egészséges fejlődésnek és haladásnak.

Tehát lesz exclusiv államosítás, ugy, de ezt rettenetes harc előzné meg, mert a hitfelekezetek nem könnyen szakítanak azokkal a századokra nyúló tradíciókkal, melyek iskoláikhoz fűződnek. Ezeknek az iskoláknak fennállása állami érdekekkel semmiképp nem ellenkező érdekük. Ezt pedig késhégyig kell védelmezniök. Lehet, hogy a hitfelekezetek albuknának a rettenetes harcban; de evvel együtt elveszne ennek a szegény országnak hékéje és nyugalma is ugyan hosszú időre. És ezt megsínylené a magyar nemzeti kultúra, a magyar nemzeti állam egyaránt. Az általános élet-halál harc között mily könnyű dolguk volna azoknak a nemzetiségeknek, kik ellen cikkezől az exclusiv államosítással akar sikeresen küzdeni.

Fáj cikkezőlnek, hogy itt nálunk Székelyudvarhelyen nem sikerült az a törekvés, hogy valamennyi el. iskola állami kezelésbe vétessék. Kérem, örüljön neki! Ha nem félti incognitióját és pedig nincs miért félteni, hiszen feltételezzük, el is hisszük, hogy szándékai tiszták, jöjjön el velem látogatába el. népiskoláinkba. És ha színről-szinre fogja látni azt a gyönyörű versenyt, mely a mi elemi iskoláink között az egyének oly nemes ambíciójával folyik, ha

látja a dicsőretet érdemlő sikereket, mik a tanítók oktató és nevelő munkájának nyomán állami és hitfelekezeti el. iskoláinkban egyaránt fakadnak; ha látja, hogy igenis van köszönet, sőt Isten áldás is azon a zajtalan hangya munkán, mit áll. el. iskoláink az értelmi fejlesztés, az anyagi képzés, az esztétikai etikai, egészségi és hazafias nevelés terén végeznek; ha látni fogja az összhangzó és egységes munkát, mit a külön igazgató alatt levő áll. el. fiu és leányiskola végez, nem a relativ értékű külső elismerésért, de kötelességtudásból és a hivatásnak igaz szeretetéből önmagáért és a magyar kultúráért, ha látja, hogy állami el. iskoláinknak alig van egy pár olyan osztálya, hol az egyéni nevelés az általa panaszolt, de valójában, egészben nem létező túlműveltség miatt teljes valóságában keresztülvihető nem volna, ha állami elemi népiskoláink igazgatója és igazgatónöje számszerű adatok birtokában elveszik szeméi elől azt a lencsét, melyen keresztül a szunyogot elefántnak, csak néhány tízre menő s mindenütt található beiskolázatlant néhány száznak látta: akkor tudom, megtagadná ideálját, az exclusiv államot és meghajtaná az elismerés lobogóját az előtt az állami el. iskola előtt, melyről megengedem nem rossz akaratból, de annál nagyobb tévedésből állítja, hogy munkájában köszönet nincsen.

Cikkező vagy ismeri a székelyudvarhelyi állami elemi iskolák belső életét, vagy nem ismeri. Ha ismeri, sajnálnom kell azokat a végzetes tévedéseket, melyeknek ítélő ereje áldozatul esett. Ha nem ismeri, sajnálnom kell azt a meggondolatlan-ságot, mellyel városi közművelődésünk két virágzó intézményét, a tájékozatlan nagyközönség kedvezőtlen megítélésének kitette.

Legyen meggyőződve cikkező, hogyha kedvezőtlen, szinte tarthatatlan is a székelyudvarhelyi áll. el. iskolák elhelyezése, ezek levégőjét egészséges, üde szellemi fuvalat lengi át, földjére a hivatásszeretet harmatcseppjei hullanak rá, a gyermekeszeretet meleg sugarai sütnek és ezek együttvéve megerősítik, nagyra növelik a magyar nemzeti művelődésnek azt a hajtását, melynek gyökérszála a város közönségének áldást termő anyagából sarjadznak.

Béke velünk!

Székelyudvarhely, 1910. aug. 25.

Rhédei János,  
kir. tanfelügyelő.

## HIREK.

— **Kitüntetett méhészek.** A német, osztrák és a magyar méhészek 55-ik vándorgyűlésével kapcsolatos kiállításon vármegyénk méhészei közül Derzsi Samu állami bronzéremet, 10 K-t és oklevelet; Gál Imre méhészegyleti titkár egyesületi bronzéremet, Kauntz Albert egyesületi bronzéremet Demeter Miklós 10 K-t és elismerő oklevelet nyert. Szívesen üdvözljük a kitüntetést nyert méhészeket s ohajtjuk, hogy minél nagyobb dicsőséget hozzanak jövőre is a székely méhészetre.

### A HAVASI PÁSZTOR.

A havasi pásztor  
Mindennap néhányszor  
Szétnézett a nyájon,  
Igy tett egész nyáron  
Reggel-délben, este  
Mindig számbavette.  
Hija nem volt soha.  
Jó volt a pásztor.  
Egyszer sötét éjjel,  
Hogy tekintsen széjjel,  
Nehéz botját véve,  
A telkére ére.  
Azt hitte, a párja  
Öleléssel várja.  
Oh! dehogy is várja,  
Az ajtót bezárva  
Találja a pásztor,  
Bár kiáltja százszor,  
Válasz nem jó rája,  
Hasztalanul várja.  
Az ajtót betöri,  
Mindenütt keresi,  
Seholsem találja,  
Oda van a párja.

„Hogyha hűtlen lettél,  
Ha megcsaltál engem,  
Ha mással megszöktél:  
Verjen meg az Isten!”

Másnap az emberek  
Két halottat leltek.  
Villám érte őket,  
A hü szeretőket.  
A hegyen azóta  
Mindig szól a nóta,  
Csak egy a nótaja:

„Vigyázz az asszonyra!”

József János.

— **Kinevezések.** A pénzügyminiszter Németh Albert székelyudvarhelyi pénzügyi segédtitkárt titkárnak; Kiss Ferenc díjtalan pénzügyi számgyakornokot pedig a székelyudvarhelyi pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvévevőeghez ideiglenes minőségű segélydiás pénzügyi számgyakornoknak nevezte ki.

— **A III. oszt. kereseti adó** kivételese tegnap reggel 7 órakor Molnár Károly nyug. tanár elnöklete alatt kezdet vette. A pénzügyigazgatóság előadója Németh Albert titkár. A bizottságban vannak még; Perszián János, Ferenczy Gyula nyug. árvasz. elnök, Szabó István, Biró István koresm. és Szakáts Gyula szijgyártó. A tárgyalást holnap (hétfőn) reggel folytatják a polgári önképző-körben. A városi tanácsot Sándor Ignác adótiszt képviseli.

— **Iskolai értesítés az apácáktól.** A róm. kath. leányiskolában ugy az elemi osztályokban, valamint az óvóban az 1910—1911. évre a beiratások szeptember 1—9. napjain d. e. 8—12 ig eszközöltnék. A tanítás 9-én ünnepélyes isteni tisztelettel kezdődik. Tandij nincs.

— **Iparosok adójának törlése.** A közigazgatási bíróság legutóbb kimondotta, hogy az iparüzleteknél nem az iparigazolvány, hanem az illető iparral való foglalkozás esik III. osztályu kereseti adó alá. Az adót tehát az üzlet beszüntetésének és nem az iparigazolvány visszaadásának napjától kell törölni. Ez a rendelkezés azért fontos, mert iparát beszüntető kisiparosra eleddig mindaddig kirótták az adót, míg igazolványát a hatóságnál vissza nem mutatta. Így pl. hosszas betegségben kimult falusi iparoson sokszor egy évvel is több adót megvettek, mint ameddig üzte iparát.

— **A székely társaságok szövetsége** Gyergyószentmiklóson megtartotta közgyűlését. Megtörtént az a nagy esemény, hogy Borszéki Soma bátyánk nem volt jelen a kongresszuson. Mérhellen csapás volt ez a jó öregre és hűséges életfársára: a Nagyasszonyra. Hiszen lelkük vágya volt, hogy szülőföldjükön résztvehessenek a székelység javáért dolgozó gyűlésen. Czirkveniczába maradtak az öregek. De azért nem feledték el őket. Sümegi Vilmos, a derék és figyelmes székely képviselő szót emelt és távirailag üdvözölték a most először hiányzó Soma bácsit.

— **Diak-alapítvány.** A Lakatos János tanár féle róm. kath. fiunevelő intézeti alapítvány kamatjövödelme még egy nőrendék ellátását megbírván, felhívom mindazokat, a kik ezt az alapítványt elnyerni óhajtják, hogy iskolai bizonyítvánnyal, keresztlevéllel, orvosi bizonyítvánnyal és szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt kérésüket szeptember hó 4-ig az igazgatósághoz adják be a nagyméltóságú püspök urhoz címezve. Hisz igény jogosult folyamodik, elsőbbséggel bir. Székelyudvarhely, 1910. aug. 25. *Szó Gáspár* igazgató.

— **Székely tanoncok — Budapest.** Valószínűleg nagyon sok székely fiu jelentkezhetett iparos tanoncoknak, hogy azok mindegyikét a Székelyföldön elhelyezni nem lehet. A dolog pedig úgy áll, hogy a székelyföldi iparos mesterek tanoncokhoz jutni nem képesek. Ezt jól tudja a kedves iparkamara és csodálatosképen, mégis Budapest felé tereli a székely fiukat. Ez ellen az egyetemes iparos polgárság nevében tiltakozunk és joggal elvárjuk, hogy ami keserves filléreinken föntartott intézményünk — ily rosszakaratu ellenségünk ne legyen. Maradjon itthon a székely. Ne vigyék el a székely fiukat!

— **A barátok iskolája.** A helybeli sz. ferenczrendi szerzetes tanítók vezetése alatt álló róm. kat. elemi fiúiskolába a beiratások szeptember hó 1., 2., 3 napjaiban d. e. 9—12 óra közt lesznek. Midőn ezt a m. t. szülők tudomására hozzuk, nem mulasztjuk el biztosítani arról, hogy a nevezett iskola önzetlen és hivatásszerű munkával szerzett hírnevéhez ragaszkodva, a következő tanévben sem fog lankadni a gyermekek vallás-erkölcsi és hazafias nevelésében. A szerzetes tanítók azon célja, hogy a hazának és társadalomnak gyakorlatias tanítással életre való nemzedéket neveljenek, jövő tanévben is fennáll. Sőt a mult dicsőségéből merítve erőt, fokozódik törekvésünk, nemes ambíciónk egy szebb jövő megeremtésére. Jelszavunk mindig az: Előre. Istenért és hazáért nevelni és tanítani, tehát jól nevelni és jól tanítani. Nagyon tanácsos, hogy a szülők személyesen irassák be gyermekeiket, hogy az anyakönyvi adatokban fennakadás ne történjék. A beiratás a zárdában történhetik s minden gyermek után 1 korona beiratási-díj fizetendő, mely az ifjusági és tanítói könyvtár javára íródik. *Az igazgatóság.*

— **A szabad sajtó ellen.** „Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti.” (1848. XVIII. t.-c. 1. §.) És ezzel szemben Udvarhelyvármegye területén mi történik. A megyei vezetők — tisztelet a kevés kivételnek — abban találják gyönyörűségüket, hogy lépten-nyomon hivatalos szám alatt titkos körrendeletet adnak ki „valamennyi jegyző urnak.” Talán valamely okos dolog, n e m z e t i m u n k a

ügyében háborgatják az amugy is eléggé zaklatott jegyzőket. Dehogy. Ilyesmít a hatalmi túltengésben feszengők nem cselekszenek. Inkább még az elődök által teremtett intézményeket is lerombolják, megsemmisítik. De hát miről szólt tulajdonképen az a nagyon titkos, hét pecsétet zár alatt őrzött rendelet: „felhívom a jegyző urat, hasson oda, hogy ezen hirlapot (a „Székely-Udvarhely“-t) lehetőleg egyetlenegy község se járassa, arra elő ne fizessen s illetve hogy a községek az előfizetés megszüntetését határozatilag mondják ki s egyáltalán, hogy ezen hirlap (a „Székely-Udvarhely“) terjesztése megakadályoztassék.” Miért!? Talán azért, hogy 16 éven át becsülettel szolgálta a közügyet, e vármegye és város legsajátabb érdekeit! Ezt nem lehet letagadni. De hát akkor mi bajuk van az Isten kegyelméből és nagy véletlenség folytán vezető szerepéhez jutott uraknak!? Az, hogy szeretnék elfojtani, véka alá rejtteni az igazságokat, melyek őket már oly sokszor nyugtalanították; attól félvén, ha a józan belátású székelyek olvassák, jövőre majd kipottyanhatnak a fényes hivatalokból. Hát hiszen a kipottyanást meg is érdemelnék. Aki ehhez hasonló vas-kos törvénysértéseket hivatalból elkövetni, elkövetni képes, annak tényleg nincs helye a közbizalomban. Az megfertőzi az egészséges, alkotmányt, törvényt tisztelő vármegyei légkört. Az ilyen törvénytörő, politikai hitehagyott alakok ne csodálják, ha nincs tekintélyük és maholnap a falusi bakter is nagyobb befolyást képes gyakorolni náluknál. Nem az erőszak, önzés, hencegés, a jobbra-balra fordulás adja a tekintélyt, hanem a tudás, az egyenes, becsületes, igazságos viselkedés mindenkiel szemben. Ezeket jó lesz megszívlelni s akkor ilyen szegényletes törvénytörő rendeletekre nem szorulnak, amivel különben sem érnek célt... Minél inkább toporzékol ellenünk a kormány mellé lapultak serege, annál inkább elismeri, hogy igazat beszélünk...

— **Erdélyrészi Országos kirakó vásárok.** Szeptember 1-én Homoródszentmárton, Kolozsvár, Maroskecze, Szászkeresztúr; 2-án Alamár, Szent-Benedek; 4-én Alsózsuk, Maros-Vásárhely, 5-én Algyógy, Berethalom, Bethlen; 7-én Gyergyószentmiklós, Naszód, Zsibah; 8-án Galgó; 9-én Csikszépviz, Brassó, Fogaras, Makfalva, Tusnád, Torda; 10-én Baromlaka, Ispánmező, Pancélcseh, Zám; 11-én Székelykeresztúr.

— **Gazdasági tanulmányut** című közleményünk tolytatása a következő számra maradt.

— **„Az üzlet”** nevű kitünően szerkesztett kereskedelmi szaklap, mely szórakoztatva tanít és tanítva szórakoztat, különösen a reklámra, a kirkatrendezésre, az üzletvezetés száz meg száz apró fogására oktatja olvasóit detaillistákka. Erről a lapról tárgyilagosan állapíthatjuk meg, hogy az nélkülözhetetlen segédeszköze minden modern kereskedőnek s viszont a modern kereskedőkről megjegyezhetjük, hogy csak ezeknek van a mai nehéz viszonyok között létjogosultságuk. Érdeklődőknek szívesen küld mutatványszámot a kiadóhivatal; Budapest VI. Aradi-u. 8.

Szám: 4700-1910. tkvi.

**Hirdetmény.**

A m. kir. igazságügyminiszter 1906 évi július hó 6-án 14114. szám alatt elrendelte, hogy az oklándi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóságához tartozó **Székelyszáldobos** község telekjegyzőkönyveiben fölvevett mindazon ingatlanokra nézve, amelyekre az 1886: XXIX t.-c. az 1889. évi XXXVIII. t.-c. és az 1891. XVI. t. cikkek a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik az 1892: XXIX. t.-cikkben szabályozott eljárás és ezzel kapcsolatban a telekkönyvi bejegyzések helyesbítése fogatosították.

E célból a helyszíni eljárás nevezett községben 1910 évi szeptember hó 26-án fog kezdődni.

Ennélfogva felhívattak:

1. mindazok, akik a telekkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, hogy a telekkönyvi hatóság kiküldöttje előtt a kitézött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és az előterjesztéseket igazoló okiratokat mutassák fel:

2. mindazok akik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírássra az 1886: XXIX. t.-c. 15-18. és az 1889: XXXVIII. t. c. 5. 6. 7. és 9. §§-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, avagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben jogaikat ezen az uton nem érvényesíthetik és a bélyeg és illeték elengedési kedvezménytől is elesnek; és

3. azok, kiknek javára tényleg már megszünt követelésre vonatkozó zálogjog, vagy megszünt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyancsak az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kérelmezhesék, illetve, hogy a törlesztési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellenesetben a bélyegmentesség kedvezménytől elesnek.

A kir. bíróság mint telekkönyvi hatóság.

Oklánd 1910. évi augusztus hó 17-én. Kelemen Kálmán s. k. kir. albiró.

A kiadmány hltelű:

Kir. telekkönyvvezető helyett: **Szeles Félix,** kir. járásbírói írnok.

8792—1910. tkvi.

**Hirdetmény.**

A m. kir. igazságügyminiszter 1906 jul. 6-án 14114/906. sz. a. elrendelte, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóságához tartozó **Székelydobó** község telekjegyzőkönyveiben felvevett mindazon ingatlanokra nézve, melyekre az 1886. évi 29 t. c., 1889. évi 38 t. c. és az 1891 évi 16 t. cikkek a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi 29. t. c.-ben szabályozott eljárás, a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan fogatosították.

E célból a helyszíni eljárás **Székelydobó** községben 1910. évi október hó 3-án fog kezdődni.

Ennélfogva felhívattak:

1. mindazok kik a telekjegyzőkönyvben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, a kiküldött bizottság előtt a kitézött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló esetleges okirataikat mutassák fel.

2. mindazok, kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de

telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírássra az 1886. 29. t. c. 15—18 §§-ai és az 1889. évi 38. t. c. 5. 6. 7 és 9 §§ ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, vagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa; mert különben ez uton jogaikat nem érvényesíthetik és a bélyeg és illeték kedvezménytől elesnek.

3. Továbbá mindazok, kiknek tényleg már megszünt követésekre vonatkozó zálogjog, vagy megszünt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyancsak az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kérelmezhesék, illetve, hogy a törlesztési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg mert ellenesetben a bélyegmentesség kedvezménytől elesnek.

A kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság.

Székelyudvarhely, 1910. augusztus hó 27-én, **Zsöldos Benő** s. k. kir. törvényszéki bíró.

A kiadmány hitelűl.

**Gyertyánossy,**

kir. törvényszéki telekkönyvvezető

## Raktáros „Dréher“-sörnek kerestetik.

Kérdések intézendők:

**Dichler Gyulához,** főraktár Segesvár.



## Szenkovits János Utódánál SZÉKELYUDVARHELYT KÉSZEN

## Férfi és fiú ruhák Fehérneműek Felöltők

## Kosztümök Blousok Cipők és kalapok

óriási választékban és legutányosabbban kaphatók.



## Üzlethelyiséget keres lakással,

forgalmas helyen: Steinbach József Nagydisznód, hova az ajánlatok részletes felvilágosítással intézendők.

## Bélyegzők

B megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban, gyári ár mellett szállítanak **Betegh Pál** könyv- és papirkereskedéséből Székelyudvarhelyt.



## Névjegyek Meghívók, Eljegyzési és Esküvői

valamint gyász-jelentések,

ugyszintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

## Betegh Pál

villamos územre berendezett könyvnyomdátó és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt.

Vidéki megrendeléseket azonnal elintézi.



## Czell Frigyes és Fiai ÉLET KÖNYVE

## és Fiai

bortermelők és bornagy kereskedők **Medgyes.**

Legjobb beszerzési forrás terméskata valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

## Kiadó szobák.

2 csinosan bútorozott szoba azonnal kiadó. Értekezhetni Kossuth-u. 104. sz.

## A mortizáció

## tisztviselői kölcsön

## ügyekben

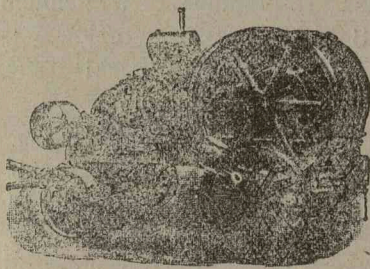
díjmentes felvilágosítást nyújt az „**O. m. I. ált. tisztviselő-egylet kolozsvári képviselőisége**“.

**KOLOZSVÁR**

Ferenc József-ut 7. a szám.

Válaszbélyeg csatolandó.

## Ugynökök kerestetnek.



## Eredeti „Christoph“!

benzin szivógáz-motorok, lokomobilok és

## nyersolaj-motorok

ma az első helyen állnak.

A „CHRISTOPH“ név garancia. 75 éves kísérletek és tapasztalatok eredménye.

## Kérjen árjegyzéket.

**Dénes B.** motorspecialista cégétől Budapest, V. 1. út-körút 15.



*Gyermekjáték*  
a Schicht szappannal való mosás,  
mert egyszerre tisztít és fehérít is,  
s meglakart minden fáradságot  
és megerőltetést!

állandó házi orvos. Ingyenes gyógy-mód: tifusz, kolera, toroklob, rüh, vérhas, mindenféle himlő és vörheny, orbánc, bujakór, szamárhurut, agytüdő-, sziv-, gyomor-, méh- és bélgyulladás, vese-, máj-, lép-, hólyagbajok, skrofula, köszvény, csúsz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkór-ság, szárazbetegség (tuberkulózis), torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, őrlés stb. ellen. Irta: **DERZSI JÓZSEF.** Az E. M. K. E. — tekintélyes orvosok ajánlatára — népkönyvtárai részére 100 példányt elfogadott. Ára 3 korona. Kapható: **Betegh Pál** könyvkiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.



## B O R I!

**Fernengel Gyula** székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.